

Stiftelsesloven og formålsrealisering

Handelshøyskolen BI
Torsdag 18. oktober 2018

Professor dr.juris Tore Bråthen
Department of Law and Governance, Handelshøyskolen BI

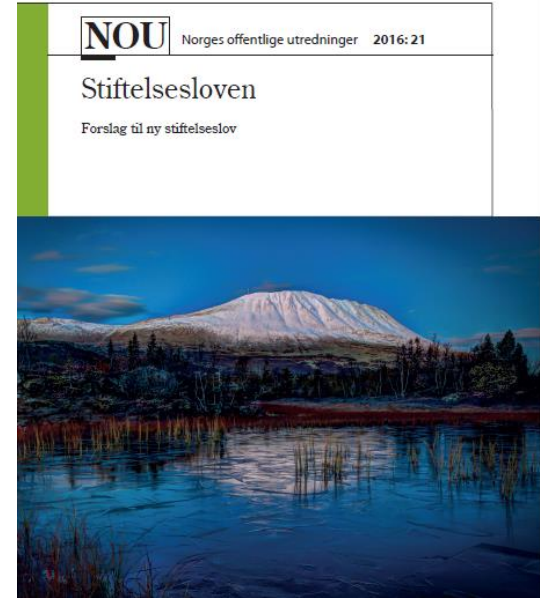
<https://www.bi.no/om-bi/ansatte/institutt-for-rettsvitenskap/tore-brathen>

- **Formålsrealisering – et begrepskjennetegn ved stiftelser**
 - «Med stiftelse forstås en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet **for et bestemt formål ...** » (stiftl. § 2/NOU § 2 første punktum)

Temaet

2/3

- **LOV-2001-06-15-59: Lov om stiftelser (stiftelsesloven)**
- **Aktualitet**
- **NOU 2016:21**
 - Presisering av styrets ansvar for formålsrealisering, bl.a. gjennom (1) plan for kapitalforvaltningen og (2) plan for formålsrealiseringen

- **Stiftelsesloven betoner og beskytter viktigheten av formålet ved**
 - Opprettelsen
 - Mens stiftelsen består
 - Ved vedtektsendringer, omorganisering og opphør

Ved opprettelsen

1/2

- **Stiftelsesdokumentet**

- Stiftl. § 9 gir (1) en forklaring hvordan man formelt går frem ved opprettelsen av en stiftelse og (2) opplysninger som bidrar til å gi grunnlag for registrering av stiftelsen
- Stiftelsesdokumentet skal angi «formålet» (stiftl. § 10[1]b/NOU § 15[1]b)
- Vedtektene må utformes innenfor rammene av stiftelsesdokumentet, særlig formålsangivelsen

Ved opprettelsen

2/2

- **Vedtektene**

- Skal angi «formålet» (stiftl. § 10[1]b/NOU § 15[1]b)
- Vide rammer – loven åpner for ethvert lovlig formål
 - «...et bestemt **formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art...**» (stiftl. § 2/NOU § 2 første punktum)
 - Oppregningen ikke uttømmende («... eller annen art»), men en eksemplifisering av de mest vanlige formål

NOU 2016:21 s. 28

«Utvalget finner grunn til å presisere at bestemmelsen åpner for at en stiftelse kan ha **flere formål**. Vedtektene kan også ha bestemmelser om at **de ulike formålene skal realiseres på ulike tidspunkt**, for eksempel slik at et formål skal realiseres i stiftelsens driftsperiode, mens et annet formål, uten hinder av gjeldende lov § 47 andre ledd, se utkastets § 71 andre ledd bokstav a, skal tilgodeses ved avvikling av stiftelsen.»

Vedtektenes angivelse av formålet 1/3

Stiftl. § 2/NOU § 2 første punktum:

«...et **bestemt** formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art...»

- **Formålet må være «bestemt»**
 - Formålet må ikke være angitt «i så alminnelige vendinger at det i realiteten blir ubegrenset», jf. Knudsen og Woxholth (2004) s. 33
- **Begrunnelsen**
 - «Kravet om at formålet må være «bestemt» angitt har sin bakgrunn i at formålet skal utgjøre et direktiv til styret, både om virksomhetens målsetting og som en kompetansebegrensning i forhold til de beslutninger styret måtte treffe», jf. Knudsen og Woxholth (2004) s. 33
- **Ikke bestemt formål**
 - Formålsangivelsen angir at stiftelsen skal virke til «allmennhetens beste», «velgjørende handlinger», «de fattige» o.l.
 - Stiftelsen skal «begunstige de formål styret til enhver tid fastsetter»
 - «Almennyttige formål», jf. LB-2012-70267 («Stiftelsen Harry Odd Helgevold»)

Vedtektenes angivelse av formålet 2/3

- Formålet må ha en viss varighet
 - Vilkåret forankret i stiftelsesloven (forutsetningsvis), rettspraksis
- LB-2012-70267 («Stiftelsen Harry Odd Helgevold»)
 - Testamentet: «Harry Odd Helgevold ønsker at boet/stiftelsen skal føre videre pågående tvister for domstolene inntil det foreligger rettskraftig dom eller forlik. ... »
 - Lagmannsrettens flertall: Ikke tilstrekkelig varighet. «Riktignok var Helgevold involvert i flere konflikter, men det er ingen opplysninger om at de aktuelle tvistene objektivt sett var spesielt kompliserte, og at de ikke burde finne sin løsning innenfor normal saksbehandlingstid i rettsapparatet.»

Vedtektenes angivelse av formålet 3/3

- Gjennom tolking av vedtektene skal det bringes klarhet i hva oppretteren har ment
- Formålsangivelsen i vedtektene må ses i sammenheng med stiftelsesgrunnlaget
 - Stiftl. § 9 om at styret skal utarbeide stiftelsesdokument der dette mangler, kan ikke brukes for å reparere en mangel som består i at formålet ikke er «bestemt», jf. NOU 1998:7 s. 59, LB-2012-70267 («Stiftelsen Harry Odd Helgevold»)
- Tolkingmomenter: Ordlyd, faktisk bakgrunn, forutgående dokumenter, muntlige uttalelser mv.

- Stiftelsens virksomhet må ligge innenfor vedtektene

§ 30. *Styrets myndighet og ansvar*
... Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene.
...

Betydningen av vedtektene

2/3

- Revisor skal påse at virksomheten ligger innenfor stiftelsens formål og vedtektene for øvrig
- Stiftelsestilsynet fører tilsyn med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter

§ 44.Revisors plikter

... I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om stiftelsen er forvaltet og om utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig. ...

§ 7.Stiftelsestilsynet

Stiftelsestilsynet fører tilsyn med stiftelser. Stiftelsestilsynets oppgaver er: ... b) å føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter ...

Betydningen av vedtektene

3/3

- Det som står i vedtektene, anses å være kommet til 3.manns kunnskap, jf. stiftl. § 8/NOU § 11 og 13, foretaksregisterloven § 10-1
 - Vedtektene skal være registrert i Stiftelsesregisteret/Foretaksregisteret
- Vedtektene må evt. endres iht. reglene om omdanning

Formålet betydning for forvaltningen av stiftelsen

- Forvaltningen av stiftelsen må skje innenfor rammene av stiftelsens formål
 - Forvaltningen kan ikke gå utover formålet
 - Forvaltningen må fremme formålet
- «Forvaltningen av stiftelsen hører under styret», jf. stiftl. § 30[2]/NOU § 32

Styrets oppgaver

- **Styret skal ifølge stiftl. § 30[3] sml. NOU § 54**

- «sørge for at stiftelsens formål ivaretas ...»
- «... og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene»
- «... påse at regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll»

- **NOU s. 65**

- «Utvalgets utgangspunkt er at styrets ansvar for gjennomføringen av stiftelsens formål, og at stiftelsens midler brukes til å fremme dette, må videreføres. Dette er og bør fortsatt være den sentrale oppgaven og ansvaret for styret ved siden av kapitalforvaltningen.»

Styrets oppgaver

1/2

- Forsvarlig kapitalforvaltning for å ivareta stiftelsens formål, jf. stiftl. § 18/NOU § 20
- Er formålsinvesteringer forsvarlig kapitalforvaltning?

§ 18. Forvaltning av stiftelsens kapital

Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål.

Formålsinvesteringer

2/2

- Formålsinvesteringer = kombinasjon av kapitalforvaltning og formålsrealisering
 - Eksempler
 - «Impact investing», jf. OECE: Social Impact Investing; Building the evidence base (2015)
 - GIN Global Impact Investing Network, <https://thegiin.org/impact-investing/need-to-know/#what-is-impact-investing>
 - Sosiale eller miljømessige formål og investeringer
 - Stiftelser med kulturformål som kjøper instrumenter eller kunst

NOU 2016:21 Om formålsinvesteringer

- «Stiftelsens styre må være **tydelig** på om den kombinerer kapitalforvaltningen og selve formålsrealiseringen på den nevnte måten. ... Styret må **foreta en forsvarlig vurdering av den risikoen** stiftelsens kapital utsettes for. Den eventuelt lavere avkastningen stiftelsen mottar som følge av sine investeringer, men også forventningene om målbare formålseffekter, gjør at disposisjonen som sådan **behandles etter reglene om utdelinger**. Styret må også **redegjøre nærmere for hvordan disposisjonen fremmer formålet**. Ettersom styret hele tiden må være tydelig dersom en investering samtidig er en del av formålsrealiseringen, avskjæres styret fra muligheten til i etterkant å begrunne en lav avkastning på ordinære investeringer med at kapitalforvaltningen også var en del av formålsrealiseringen. **Begrepet impact investing kan derfor ikke brukes som unnskyldning for en kapitalforvaltningsplan som gir lavere avkastning enn forventet**. Styret må **vurdere andelen av kapitalen plassert i formålsrelaterte investeringer i forhold til ordinære investeringer, slik at ikke samlet formålsrealisering svekkes på grunn av redusert kapitalavkastning.**»

NOU 2016:21 Forslaget om plan for formålsrealisering

- «Mange styrever har en plan for hvordan stiftelsen skal gjennomføre stiftelsens formål. Dette bidrar til at styret arbeider mer målrettet mot gjennomføringen av formålet, og at styret får et bevisst forhold til dette. Etter utvalgets syn er en plan for gjennomføringen av formålet viktig for en forsvarlig ivaretagelse av formålet, og gir styret et utgangspunkt når det skal vurdere de enkelte utdelingene eller andre disposisjoner som gjelder gjennomføringen av formålet.»

Plan for formålsrealisering 1/4

- Stiftelsen skal ha en plan for gjennomføringen av formålet («formålsrealiseringen»), jf. NOU § 55

NOU s. 102: «Lovbestemmelsen fastsetter ikke nærmere krav til planens innhold og form. Bestemmelsen legger dermed opp til at planen tilpasses den enkelte stiftelses størrelse og egenart, samt hvor spesifikt formålet er beskrevet i vedtektene. Det er i det hele tatt utvalgets forutsetning at i mindre stiftelser kan planen gjøres til et helt enkelt dokument som styret eller stiftelsens administrasjon selv bør kunne sette opp uten eksternt bistand. Kravet til plan for gjennomføringen av formålet behøver dermed ikke bety noen økonomisk belastning for stiftelsen.»

Plan for formålsrealisering 2/4

- **Planen skal**

- Beskrive styrets behandling av utdelingssaker og andre disposisjoner som gjelder gjennomføring av formålet
- Planen skal særskilt omtale om stiftelsen skal foreta «formålsinvesteringer»

- **Planen kan**

- Prioritere innenfor formålet

NOU s. 102: «I mange stiftelser er stiftelsens formål skjønnsmessig angitt i vedtektene slik at styret må foreta en nærmere prioritering av hva det ønsker å prioritere innenfor rammen av vedtektenes formålsbestemmelse. Det vil da være naturlig at denne prioriteringen kommer til uttrykk i planen, og legges til grunn for formålsrealiseringen i planperioden.»

Plan for formålsrealisering 3/4

- **Planen for formålsrealisering må ses i sammenheng med planen for kapitalforvaltning**
 - Ikke nødvendig med to forskjellige dokumenter

Plan for formålsrealisering 4/4

- **Styret skal**

- Fastsette planen for formålsrealisering
- Minst én gang årlig behandle planen
 - Protokolleres i styreprotokollen
- Orienterer om arbeidet med planen i årsberetningen

- **Styret kan endre planen for formålsrealisering**

- Planen er bindende for daglig leder som har fått fullmakt til å foreta utdelinger, jf. nedenfor

NOU 2016:21 Forslaget om plan for kapitalforvaltning

- Styret skal fastsette en plan for kapitalforvaltningen (NOU §20 [3])

NOU s. 93: «Formålet med bestemmelsen er at styret skal ha et bevisst forhold til hvordan stiftelsens kapital skal forvaltes for å støtte opp under formålet.»

Nærmere om plan for kapitalforvaltning

- Plan for kapitalforvaltning skal redegjøre for hvordan stiftelsens samlede eiendeler forvaltes
 - Forvaltningen må ligge innenfor stiftelsesloven
- Planens omfang og innhold beror på stiftelsens størrelse og virksomhet

NOU s. 93: «Kravet til planens omfang må avpasses stiftelsens kapitalgrunnlag, formål og virksomhet.»

Styrets plikter vedr. plan for kapitalforvaltning

• Styret skal

- Fastsette planen for kapitalforvaltningen
- Minst én gang årlig behandle planen
 - Begrunnelsen, jf. NOU s. 93: «For å styrke styrets bevissthet til kapitalforvaltningen og beholde planens relevans ...»
 - Planen skal inntas i eller vedlegges styreprotokollen
- Opplyse i årsberetningen om det er fastsatt plan for kapitalforvaltningen og om det er foretatt en årlig vurdering av denne

Utdelinger

1/2

- «**Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, herunder at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene.**» (stiftl. § 30[3]/NOU § 54)
 - Utdelinger må foretas i samsvar med formålet (vedtektene), jf. stiftl. § 19[1]/NOU § 54
 - Ingen lovbestemt plikt til utdelinger, men slik plikt kan følge av vedtektene
 - Stiftelsesloven: Kompetansen kan ikke generelt delegeres
 - NOU: Forslag om regler om delegasjonsadgang, jf. nedenfor

Utdelinger

2/2

- **Utgangspunktet: Utdelinger vedtas av styret (stiftl. § 19/NOU § 56)**
 - Vanlige saksbehandlingsregler gjelder
 - Saken kan forberedes av administrasjonen
 - Må være i samsvar med stiftelsens formål (jf. stiftl. § 19/NOU § 56)
 - «Utdelinger skal stå i et forsvarlig forhold til stiftelsens egenkapital» (NOU § 56)
 - Ses i lys av stiftelsens formål

- Styret kan delegere utdelingsmyndighet til daglig leder ved utdelinger som ikke «er av uvanlig art eller stor betydning» (NOU § 57)
 - Forutsetningen er at stiftelsen har daglig leder
 - Hva er utdelinger «av uvanlig art eller stor betydning»?
 - Må vurderes konkret, men må ses i lys av formålet
 - NOU s. 104: «I en alminnelig pengeutdelende stiftelse, vil en utdeling av annet enn penger vanligvis være av uvanlig art. Hvorvidt en utdeling er av stor betydning må blant annet vurderes mot stiftelsens egenkapital og formål.»
 - Utdelinger av uvanlig art eller stor betydning skal alltid vedtas av styret

Delegasjon av utdelingsmyndighet

2/3

- Daglig leder kan bare gis fullmakt til å foreta utdelinger som er i samsvar med styrets plan for formålsrealisering
- NOU s. 103: «Utdelinger som vedtas av daglig leder må selvsagt være i samsvar med formålet. Utvalget ser det som unødvendig å si dette uttrykkelig i loven.»

Delegasjon av utdelingsmyndighet

3/3

- Styret skal fastsette instruks med nærmere angitt innhold om bruken av fullmakten
 - Hvor lenge fullmakten gjelder, max 1 år om gangen
 - Den totale øvre rammen for fullmakten. Kan oppdeles i flere formål
 - Verdien av hver enkelt utdeling eller et øvre beløp for hver enkelt utdeling
- Daglig leder skal minst én gang årlig gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten
 - Fremgå av styreprotokollen

Fullmakt til å avslå søknader

- Styret kan gi fullmakt til daglig leder om å avslå søknader (NOU § 58)
 - Gjelder «søknader om utdeling som [1] faller utenfor stiftelsens formål, [2] styrets plan for gjennomføringen av formålet eller [3] der det for øvrig er klart at søknaden av andre grunner ikke kan etterkommes»
 - Styret skal i instruks fastsette nærmere regler og sette rammer for bruken av fullmakten til å avslå søknader
 - Daglig leder skal minst én gang årlig gi styret en redegjørelse for bruken av fullmakten

Formålet lar seg ikke lenger realisere

- **Formålet representerer en yttergrense for hva styret kan foreta seg med stiftelsen**
 - Kan omdannes
 - Hva er omdanning?
 - Vedtektsendring
 - Oppløsning og avvikling
 - Fusjon
 - Fisjon
- **Nærmere om formålets betydning ved omdanningen**
 - Formålet representerer yttergrensen for hva omdanningen kan gå ut på
 - Formålet skal ivaretas så langt gjørlig ved omdanningen

NORWEGIAN
BUSINESS SCHOOL